

Pateikiamas bibliografinių sąrašų „Lietuvos parlamentinė sistema / parlamentarizmas“, spausdintų „Parlamento studijos“ 4 (2005), 6 (2006), 10, 11 (2011), 12, 13 (2012), 14, 15 (2013), 16, 17 (2014), 18, 19 (2015), 20, 21 (2016), 22, 23 (2017), 24, 25 (2018), 26, 27 (2019) numeruose, tęsinys. Šiame sąrašė pristatomos išleistos knygos ir publikuoti straipsniai iš mokslinių darbų, periodinių leidinių, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje gautų 2019 m. gruodį–2020 m. balandį.

Knygos

Eidintas, Alfonsas. Valstybės atkūrimo istorijos / Alfonsas Eidintas, Raimundas Lopata. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2020. – 551, [1] p. : iliustr., faks., portr., žml. – Bibliogr. išnašose.

Herojus paprastai išaukštiname pagerbdami už atliktą milžinišką darbą, ypač valstybės kūrėjus, kurių pastangos apvainikuotos Lietuvos valstybės atkūrimu XX amžiaus pradžioje. Paprastai įvertiname Vasario 16-osios nutarimo signatarų, pirmosios vyriausybės narių, viceministrų, pasiuntinių, slaptųjų pasiuntinių, derybininkų konkrečius nuopelnus. Tačiau pažinimo ir smalsumo ugnį įkaitintoms auditorijoms rūpi ir jų tarpusavio santykiai, charakteriai, pomėgiai arba keliami klausimai – kaip lietuvių politikai, susispietę ir besispietę Pirmojo pasaulinio karo metu apie Lietuvos Tarybą, gyveno kasdienybėje, kuo jie maitinosi karo metu, kas buvo jų draugai ir su kuo pykosi, kaip veikė okupacijos sąlygomis ir ką neįprasto padarė, kokiomis priemonėmis veikė to meto politiniuose ar ekonominiuose procesuose. Svarbu prisiminti ir tuos neretai dabar jau pamirštus žmones, kurių drąsūs poelgiai ar žingsniai svariai prisidėjo prie Lietuvos klausimo kėlimo ar valstybės pripažinimo konstravimo.

Gaškaitė-Žemaitienė, Nijolė. Žuvusiųjų prezidentas : Jono Žemaičio biografija / Nijolė Gaškaitė-Žemaitienė. – 4-oji patais. laida. – Vilnius : Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras,

2019. – 415, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Turinyje atsiminimų aut.: Eleonora Grigalavičiūtė, Rožė Jankevičiūtė-Žalnieriūnienė, Nina Nausėdaitė, Elena Palubeckaitė-Astrauskienė, Elvyra Pliupelytė, Kazimiera Rašimaitė-Stankienė, Marijona Žiliūtė. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 398–411.

Knygoje jautriai, autentiškai ir įtaigiai atskleidžiama J. Žemaičio, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos prezidento pirmininko, biografija, prieduose pateikiami archyviniai LLKS dokumentai, nuotraukos, bendražygių prisiminimai.

Greimas, Algirdas Julius. Tarp minties ir politinio veiksmo : Algirdo Juliaus Greimo laišakai (1946–1954) : šaltinių publikacija / Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvių išeivijos institutas ; [sudarytojai Egidijus Aleksandravičius ir Daiva Dapkutė]. – Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, 2019. – 331, [1] p. : iliustr., faks. – (Egzodo archyvas / redakcinė kolegija: Egidijus Aleksandravičius (pirmininkas) ... [et al.]). – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 321–329.

Knygoje publikuojami 1946–1954 m. A. J. Greimo laišakai lietuvių rezistencinės veiklos dalyviams S. Žakevičiui-Žymantui, A. Vokietaičiui, J. Deksnui, V. Stanevičiui-Staneikai ir kt. Korespondencija atspindi ne tik A. J. Greimo politinę veiklą, bet ir visą pokario lietuvių rezistencinės veiklos laikotarpį, išeivijoje organizuotas politines akcijas, slaptus ryšius su okupuota Lietuva bei užsienio žvalgybomis.

Griffante, Andrea. Baltijos rytai : italų žvilgsniai į Lietuvą, Latviją ir Estiją, 1918–2018 : monografija / Andrea Griffante ; [iš italų kalbos vertė Aušra Gataveckaitė] ; Vytauto Didžiojo universitetas. – Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, 2019. – 129, [1] p. – Orig. antr.: Oriente baltico. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 127–129.

Knygoje tyrinėjamas Lietuvos, Latvijos ir Estijos įvaizdis, formavęsis Italijos spaudoje nuo Baltijos valstybių susikūrimo 1918 m. iki šių dienų. Taikant klasikinius E. Saido ir L. Wolffo veikalais paremtą metodologinę schemą, knygoje rašoma, kad Baltijos šalys vaizduotos kaip „tarpinė“ erdvė esant nuolatinei įtampai tarp pastangų priskirti jas prie Rytų ir bandymų „pasisavinti“, priartinant jas prie Vakarų.

Grigaravičius, Algirdas. Atsiskyrelis iš Suvalkijos : Jono Basanavičiaus gyvenimas ir darbai / Algirdas Grigaravičius. – Vilnius : Versus aureus : Studija be pykčio, 2017 – Atsiskyrelis iš Suvalkijos : Jono Basanavičiaus gyvenimas ir darbai / Algirdas Grigaravičius. – Vilnius : Versus aureus : Studija be pykčio, 2017–2019. –3 d.

D. 3, Nuo pirmojo aušrininko iki Patriarcho. – Vilnius : „Naujosios Romuvos“ fondas, 2019. – 258, [2] p. : iliustr., faks., portr. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 239–259.

Grygelaitis, Andrius. Jonas Mačys / Andrius Grygelaitis. – Vilnius : Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubas, 2019. – 296 p. : iliustr., faks., portr. – (Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai / Signatarų klubo redaktorių kolegija: Irena Andrukaitienė ... [et al.]). – Virš. aut. nenurodytas. – J. Mačio bibliografija: p. 247–250. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 241–246.

Jakubavičienė, Ingrida. Portretas: Juozas ir Jadvyga Tūbeliai / Ingrida Jakubavičienė. – Vilnius : Tyto alba, 2020. – 471, [1] p., [4] iliustr. lap. : iliustr., faks., portr., žml. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 447–456. – Asmenvardžių r-klė: p. 459–471.

Knyga apie ilgametį Lietuvos Respublikos ministrą pirmininką, valstybės turtų ir žemės ūkio, švietimo ir finansų ministrą, ekonomistą, finansininką ir Lietuvos tautininkų sąjungos vadovą **J. Tūbelį** ir aktyvią visuomenininkę, žurnalistę, Užsienio reikalų ministerijos tarnautoją **J. Tūbelienę**.

Janeliūnas, Tomas. D. Grybauskaitės doktrina : Lietuvos užsienio politikos kaita 2009–2019 m. / Tomas Janeliūnas. – Vilnius : Eugrimas, 2019. –335, [1] p.

Knygoje ne tik iki šiol neskelbtos istorijos iš pastarojo dešimtmečio Lietuvos užsienio politikos kuluarų, bet ir išsamūs paaiškinimai iš pirmų lūpų, kodėl Lietuvos prezidentė elgėsi taip, kaip ligi tol nedrįso elgtis nė vienas Lietuvos vadovas. Tarptautinėje politikoje D. Grybauskaitė drįso abejoti nusistovėjusiomis tiesomis, nevengė rizikuoti, išsiskyrė nuomonės raiškos atvirumu – turėjo savitą vertybių ir principų sistemą, kurią galima įvardyti kaip „Grybauskaitės doktriną“.

Prezidentė. Tekstai ir kontekstai / [sudarė Daiva Ulbinaitė, Valentina Čeplevičiūtė, Živilė Didžgalvienė, Raimonda Miglinaitė, Skaistė Barauskienė, Liudas Zakarevičius, Goda Bacenskienė, Paulius Kalmantas]. – Vilnius : Tyto alba, 2020. – 622, [1] p. : iliustr.

Šioje knygoje – išraiškiausi prezidentės D. Grybauskaitės 2009–2019 metų pasisakymai, unikalūs posakiai, stipriausios kalbos, didžiausių atgarsį turėję interviu ir metiniai pranešimai.

Visockytė, Ramunė. Algimantas Vincas Ulba / Ramunė Visockytė. – Vilnius : Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubas, 2019. – 275, [5] p. : iliustr., faks., portr. – (Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai / Signatarų klubo redaktorių kolegija: Irena Andrukaitienė ... [et al.]). – Virš. aut. nenurodyta. – Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Algimantas Vincas Ulba Lietuvos periodinėje spaudoje: p. 224–237. – Asmenvardžių r-klė: p. 216–223.

Straipsniai

Grigaravičiūtė, Sandra. Lietuvos Tarybos atstovavimas Vokietijoje. Pirmasis etapas (1917 m. rugsėjo 24 d.–1918 m. kovo 31 d.) / Sandra Grigaravičiūtė. – Lent. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – ISSN 1648-9896. – [Nr.] 27 (2019), p. 31–75.

Straipsnyje analizuojamas pirmasis Lietuvos Tarybos atstovavimo Vokietijoje etapas (1917 m. rugsėjo 24 d.–1918 m. kovo 31 d.), išskiriami du laikotarpiai (pirmasis – nuo 1917 m. rugsėjo 24 d. iki 1917 m. gruodžio 11 d., antrasis – nuo 1917 m. gruodžio 13 d. iki 1918 m. kovo 31 d.), pateikiamas jų apibūdinimas. Daugiausia dėmesio skiriama Lietuvos Tarybos atstovavimo Vokietijoje genezei (1917 m. rugsėjo 24 d.–gruodžio 13 d.), Lietuvos Tarybos delegacijų, vykusių į Vokietiją, sudarymui, instrukcijų ir įgaliojimų joms parengti, pasirašytų dokumentų analizei ir vertinimui. Pateikiama autorės sudaryta lentelė, kurioje palyginamos Lozanos ir Berno lietuvių konferencijos (1917 m. lapkričio 2–10 d.) rezoliucijoje „Dėl pačios Lietuvos Tarybos kompetencijos“ ir 1917 m. lapkričio 26 d. memorandume nurodytų Lietuvos Tarybos kompetencijos sritys.

Jurėnienė, Virginija. Moterų judėjimo taktika IV Seimo rinkimuose / Virginija Jurėnienė. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – ISSN 1648-9896. – [Nr.] 27 (2019), p. 15–29.

XX a. ketvirtajame dešimtmetyje Lietuvos moterų judėjimui buvo būdinga ryški visų trijų srovių (katalikiškos, demokratinės ir socialdemokratinės) konsolidacija sprendžiant moterų atstovavimo IV Seime, prostitucijos, moterų ir vaikų padėties šeimoje, taikos ir kitus klausimus. Lietuvos istorijoje mažai analizuojami IV Seimo rinkimai ir juose taikyta Tautininkų sąjungos taktika, apribojusi bet kokias galimybes moterų atstovėms tapti parlamentarėmis. Tai rodo, kad ši politinė jėga, nors tariamai ir patenkinusi moterų judėjimo reikalavimus, drauge parodžiusi visuomenei, jog jai yra atstovaujama, sudarė tik miražą, kuris buvo išsklaidytas rinkimų į IV Seimą dieną. Straipsnyje taip pat analizuojamas moterų organizacijų nesugebėjimas susitarti, pasiūlyti kandidatę į Valstybės Tarybą ir menkas jų atstovavimas savivaldoje, aptariamos to priežastys ir pasekmės.

Denisenko, Viktoras. Lietuvos Respublikos Seimo aktualijų pateikimas rusakalbiams skirtoje Lietuvos periodinėje spaudoje / Viktor Denisenko. – Lent. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – ISSN 1648-9896. – [Nr.] 27 (2019), p. 119–143.

Straipsnyje nagrinėjamas klausimas, kaip rusakalbiams skirtoje Lietuvos periodinėje spaudoje pateikiamos Lietuvos Respublikos Seimo darbo aktualijos. Analizuojami tyrimo, apimančio 2018 m. rugsėjo–gruodžio mėnesius, duomenys. Tyrimo objektas – trys pagrindiniai rusakalbiams skirti savaitraščiai, leidžiami Lietuvoje: „Litovskij kurjer“, „Obzor“ ir „Ekspress-nedelia“. Atliekant tyrimą nustatyta, kad Seimo aktualijos šiuose leidiniuose iš esmės pateikiamos remiantis antriniais šaltiniais, dažniausiai – naujienų agentūrų BNS ir Eltos pranešimais, kitų lietuviškų medijų publikacijomis. Kartais Lietuvos parlamento darbo aktualijos nušviečiamos ir remiantis Rusijos žiniasklaidos priemonių publikacijomis, tačiau tokie atvejai nėra dažni ir nedaro esminės įtakos bendram informacijos poveikslui. Kita vertus, nustatyta ir tai, kad publikacijose nušviečiami tik mažos Seimo narių dalies (14–23 proc. visų parlamento narių) darbai, iniciatyvos ir komentarai.

Bruskina, Nika. Proceso atnaujinimas po EŽTT sprendimų byloje prieš Lietuvą / Nika Bruskinė // Teisė. – ISSN 1392-1274. – 2019, T. 113, p. 27–49.

Straipsnyje autorė nagrinėja Lietuvos bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktiką atnaujinant procesą baudžiamosiose, civilinėse ir administracinėse bylose, kai Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad Lietuva pažeidė Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir (ar) jos protokolus.

Griciūnas, Paulius. Prejudicinio sprendimo instrumentas Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje / Paulius Griciūnas. – Santr. angl. – Bibliogr.: 103 pavad. ir išnašose // Teisė. – ISSN 1392-1274. – T. 113 (2019), p. 80–107.

Straipsnyje nagrinėjamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisminis dialogas su Europos Teisingumo Teismu. Nagrinėjama argumentų, nuomonių ir požiūrių dėl Konstitucinio Teismo teisės ir pareigos kreiptis prejudicinio sprendimo evoliucija. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 ir 2017 m. priimti sprendimai kreiptis prejudicinio sprendimo į Europos Teisingumo Teismą yra šios evoliucijos svarbiausi įvykiai, todėl abu sprendimai yra nagrinėjami, lyginami jų panašumai ir skirtumai. Atskleidžiamas prejudicinio sprendimo potencialas konstitucinėje jurisprudencijoje, detaliau nagrinėjant netiesioginę ES aktų teisėtumo kontrolės galimybę bei nacionalinio tapatumo sampratą.

Ėmužis, Marius. Aktyviausių komunistų pagrindininkų ir jų rėmėjų Pirmojoje Lietuvos Respublikoje socialinis portretas / Marius Ėmužis. – Lent. – Santr. angl. – Bibliogr.: 21 pavad. ir išnašose // Lietuvos istorijos studijos. – ISSN 1392-0448. – T. 43 (2019), p. 44–70.

Straipsnyje nagrinėjamas aktyviausių Pirmojoje Lietuvos Respublikoje veikusių komunistų, jų rėmėjų ir vadovybės socialinis portretas. Analizuojama aktyviausių komunistų, rėmėjų ir vadovybės gimimo vieta, socialinė kilmė, išsilavinimas, šeimos materialinė padėtis, užsiėmimas, šeimtinė padėtis, teistumas. Su tuo susijusi ir socioekonominių jų gyvenimo sąlygų, galėjusių pastūmėti ar paskatinti įsitraukti į pagrindinę veiklą, analizė.

Malinauskas, Vygantas. Teisės kaip idealai ir kaip teisingumo reikalavimai / Vygantas Malinauskas // Teisės apžvalga. – ISSN 1392-9232. – 2019, Nr. 2, p. 3–25.

Straipsnyje siekiama atskleisti, kokią poveikį žmogaus teisių teorijai bei praktikai daro paplitusi žmogaus teisių kaip idealų samprata. Ji yra tvirtai įsitvirtinusi vyraujančiame politiniame ir teisiniame diskurse. Šios sampratos ištakos glūdi moderniosios politinės teorijos postuluose bei pirmuosiuose žmogaus teises įtvirtinuosiuose politiniuose dokumentuose. Žmogaus teisių kaip teisiųjų bei politinių idealų samprata yra grindžiama ir žmogaus teisių kaip svarbiausių vertybių statusu šiuolaikinėje liberalioje demokratinėje valstybėje. Nepaisant žmogaus teisių kaip idealų, kuriuos šiuolaikinė valstybė turi siekti įgyvendinti kuo plačiau, sampratos patrauklumo, pasak autoriaus, tokia samprata yra problemiška teoriniu bei praktiniu įgyvendinimo požiūriu. Straipsnyje parodoma, kad žmogaus teisės gali realiai funkcionuoti tik kaip normatyvinės teisės, generuojančios apibrėžtas pareigas. Realiai egzistuojančioms teisės normoms, skirtingai nei idealams, yra būdingas apibrėžtumas. Kai teisės atsiejamos nuo koreliuojančių apibrėžtų pareigų, jos ne tik netenka apibrėžtumo, bet ir moralinio svorio. Dėl šių priežasčių teisių kaip idealų samprata komplikuoja vyraujančio proporcingumo testo, kuris taikomas siekiant pagrįsti žmogaus teisių ir viešojo intereso pusiausvyrą, taikymą. Straipsnyje argumentuojama, kad žmogaus teisių klasikinę sampratą daug geriau atspindi ne teisių kaip idealų, bet teisių kaip teisingumo reikalavimų samprata.

Sinkevičius, Vytautas. Kas ir kokia tvarka gali pašalinti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo, taip pat Apeliacinio teismo teisėjus? / Vytautas Sinkevičius // Jurisprudencija. – ISSN 1392-6195. – 2019, T. 26 (2), p. 242–259.

Straipsnyje nagrinėjamos Konstitucijos 74 ir 116 str. bei 115 str. 5 punkto nuostatos, siekiant atsakyti į klausimą, kas ir kokia tvarka gali pašalinti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo ir Apeliacinio teismo teisėjus. Pasak autoriaus, teisinėje literatūroje nėra nagrinėta, koks Konstitucijos 74 ir 116 str., numatančių Aukščiausiojo Teismo teisėjo, Apeliacinio teismo teisėjo konstitucinę atsakomybę už priesaikos sulaužymą, ir Konstitucijos 115 str. 5 punkto, numatančio teisėjo pašalinimą iš pareigų už poelgį, kuriuo pažeminamas teisėjo vardas, turinys bei jų santykis, todėl nurodytos Konstitucijos nuostatos gali būti aiškinamos nevienodai. Straipsnyje analizuojamas Konstitucinio Teismo 2006 m. geg. 9 d. nutarimas dėl Konstitucijos 115 str. 5 punkto; aptariami Konstitucijos 74, 116 straipsnių

ir 115 str. 5 punkto nuostatų aiškinimo ir taikymo teoriniai aspektai. Minimas atvejis, kai 2019 m. pradžioje buvo sulaikyti Aukščiausiojo Teismo ir Apeliacinio teismo bei kitų teismų teisėjai, įtariami padarę apysunkius ir sunkius nusikaltimus bendrininkaudami ir veikdami organizuotose grupėse. Tuomet prezidentas [G. Nausėda] kreipėsi į Teisėjų tarybą dėl Apeliacinio teismo teisėjų K. Gurino, V. Bavėjano, V. Kažio, K. Jucio ir Aukščiausiojo Teismo teisėjo E. Laužiko atleidimo iš pareigų.